

УДК 373.5.091:174.7

DOI: [10.35619/pse.vi6.169](https://doi.org/10.35619/pse.vi6.169)

Тетяна СОРОЧИНСЬКА

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна

ORCID: 0000-0002-0912-8663

e-mail: tanyasorochinska8@gmail.com

АКАДЕМІЧНА СТІЙКІСТЬ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В УМОВАХ ЕКЗИСТЕНЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Анотація. Актуальність обраної проблеми зумовлена необхідністю розгляду академічної стійкості педагога як основи забезпечення якості освіти в умовах глобальних викликів, а також як пріоритетної характеристики його професійної культури, показника свободи, честі, гідності та волі, здатності до швидких позитивних перетворень фундаментального рівня. Акцентовано увагу на тому, що в період екзистенційних викликів надання якісних освітніх послуг в закладі вищої освіти в Україні може забезпечити лише педагог з інноваційним типом мислення, який, здійснивши екзистенційне переосмислення життя та професійної діяльності, здатен сприймати виклики часу, діяти динамічно, компетентно, свідомо та цілеспрямовано, дотримуючись інтересів держави та нації, загальнолюдських і національних цінностей. Доведено, що означена проблема окреслює актуальні аспекти трансформації професійної діяльності освітян, що вимагає поєднання академічної компетентності, професійної життєстійкості та національної відповідальності. Сучасний педагог у процесі організації освітньої діяльності має опиратися на історичну правду, національну пам'ять, національні ідеали, національну свідомість та інші чинники. У контексті висвітлення проблеми окреслено головні детермінанти професійно-ціннісних орієнтирів викладача закладу вищої освіти та запропоновано до розгляду деякі корективи щодо організації та змісту професійної підготовки здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: сучасний педагог, академічна стійкість, професійна підготовка, війна, професійно-ціннісні орієнтири.

Постановка проблеми. Унаслідок російської військової агресії Україна опинилася перед викликами, що мають яскраво виражений екзистенційний характер і несуть руйнівні наслідки для українського суспільства та національної безпеки. Ці виклики спричинені не лише зовнішньополітичними факторами, а й внутрішніми проблемами, які торкнулися усіх галузей функціонування країни. Безумовно, це негативно впливає на обороноздатність та стійкість нашої держави, її міжнародний авторитет, а також ускладнює формування загальнонаціональної стратегії розвитку України.

У таких кризових умовах освітня сфера залишається пріоритетним фактором змістовного наповнення сьогодення, формою історичної пам'яті,

відтворення соціальності та людяності, а отже, виконує своє функціональне призначення. Водночас, педагогічні працівники демонструють неабияку стійкість та готовність до здійснення професійно-педагогічної діяльності в умовах трансформації освітнього середовища, враховують його специфіку та стратегічно передбачають наслідки, вміло проєктують ефективно безпечно освітнє середовище для навчання, оскільки несуть відповідальність за життя, здоров'я та якість підготовки здобувачів освіти, формування їхніх світоглядних орієнтирів, принципів та ідеалів, духовно-моральних цінностей, життєстійкості та резильєнтності. Сьогодні перед науковою спільнотою та освітянами постає завдання чітко окреслити та дотримуватися у своїй науково-педагогічній діяльності професійно-ціннісних орієнтирів, які забезпечать якість знань, а також сприятимуть формуванню національної ідентичності через впровадження, а точніше, оновлення та відокремлення української культури, історії, традицій, мови, мистецтва тощо від російської складової, визначаючи пріоритетні цінності сучасного українського суспільства, транслуючи їх у повсякденному житті та професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень із проблеми. Розгляду проблеми стійкості нації як підґрунтя її розвитку та формування національної самосвідомості молоді в умовах екзистенційних викликів присвячені праці І. Беха, В. Борисова, М. Боришевського, І. Вдовенко, Н. Гринчишина, О. Комаровської, О. Моргуна та інших. Дослідження трансформації національної свідомості українців в умовах війни як еволюційного феномену, що виходить за межі звичайних соціокультурних змін, торкаючись екзистенційних аспектів національного буття, висвітлено в публікаціях Д. Знаменського та О. Предместнікова. Вивчення життєстійкості як фактору регуляції психофізіологічного стану особистості в кризових умовах життя приділяли увагу К. Балабанова, І. Германський, А. Гусєва, Н. Іленко, Н. Каз'яніна, О. Кокун, С. Кондратюк, Л. Комашко, Т. Титаренкота інші. Однак ці нечисленні дослідження не торкаються розгляду проблеми академічної стійкості педагога як основи забезпечення якості освіти в умовах затяжної кризи.

Мета статті – обґрунтування академічної стійкості сучасного педагога закладу вищої освіти як основної детермінанти його професійно-педагогічної діяльності в умовах екзистенційних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Упродовж чотирьох років військової агресії Росії проти України здебільшого педагоги проявляють себе активними суб'єктами історії та громадянського суспільства, сміливими, витривалими, цілеспрямованими, ментально стійкими людьми. В умовах затяжної кризи колективна свідомість українського суспільства, як зазначають науковці Д. Знаменський та О. Предместніков, адаптується до екстремальних умов шляхом інтерналізації нових етичних імперативів, що посилюють її здатність до стійкості та солідарності [2] і все більша частина освітян задається

питаннями моральності, духовності, життєстійкості та резильєнтності[3], свободи, гідності, волі та відповідальності. Стає зрозумілим, що в період глобальних викликів надання якісних освітніх послуг в закладі вищої освіти може забезпечити лише педагог з інноваційним типом мислення, котрий, здійснивши екзистенційне переосмислення життя та професійної діяльності, здатен сприймати виклики часу, діяти динамічно, компетентно, свідомо та цілеспрямовано, дотримуючись інтересів держави та нації, загальнолюдських і національних цінностей. Духовна та освічена особистість, стійка й витривала, яка відчуває себе не лише часткою українського суспільства, але й гармонійною частиною оточуючого природного та глобального світу, яка готова берегти ціннісні надбання минулих поколінь українців, примножувати їх і передавати нащадкам. Педагог-наставник, у якого усвідомлення цінностей корелюється із життєдіяльністю, а основною детермінантою професійно-ціннісних орієнтирів є, разом з іншими його чеснотами, академічна стійкість як основа професійної культури педагога, показник свободи, честі, гідності та волі, здатності до швидких позитивних перетворень фундаментального рівня.

У сучасному розумінні, академічна стійкість – це здатність освітнього лідера в складних умовах сьогодення зберігати професійну етику, чесність та добропорядність; дотримання, попри дезінформацію, пропаганду та маніпуляції з боку країни-агресора, інформаційної гігієни, національного законодавства та академічної доброчесності; вміння долати труднощі та стрес, психологічне виснаження чи емоційне вигорання, а також швидко відновлюватися, здобувши досвід. Заразом, це здатність педагога формувати відповідні якості у своїх вихованців: вміння опиратися непередбачуваним травматичним ситуаціям, розвивати життєстійкість та резильєнтність [3; 6]: вміння коригувати власну поведінку, підтримувати психоемоційний баланс, долати наслідки стресових впливів тощо. Все те, що зможе забезпечити стабільність особистісних ресурсів та покращити академічну успішність.

Отже, в сучасних умовах означена проблема окреслює актуальні аспекти трансформації професійної діяльності освітян у закладі вищої освіти, які вимагають поєднання академічної компетентності, професійної життєстійкості, національної відповідальності та потребують розгляду таких питань:

- обґрунтування академічної стійкості як пріоритетної якості професійної культури педагога, показника свободи, гідності та волі, здатності до швидких позитивних перетворень фундаментального рівня;

- розгляду академічної стійкості як підґрунтя для створення безпечного, комфортного освітнього середовища для навчання та розвитку; встановлення гуманних, партнерських стосунків між суб'єктами освітніх відносин (підтримка та взаємодопомога);

- академічної стійкості як вектора професійно-педагогічної діяльності педагога, спрямованого на виховання духовно зрілої та ментально сильної

особистості здобувача вищої освіти, коригування процесу його сходження до духовно-моральних цінностей;

- академічної стійкості як ресурсу для саморозвитку і самовдосконалення;
- академічної стійкості як основи психолого-педагогічної підтримки (супроводу) молоді в реалізації своїх можливостей, формування віри у власні сили як орієнтира у кризових ситуаціях вибору;

- академічної стійкості та академічної культури як показника духовності та моральності; дотримання суб'єктами освітніх відносин у процесі наукової та освітньої діяльності наукової етики, академічної доброчесності, духовно-моральних цінностей (свободи, гідності та волі, честі і відповідальності, справедливості та сміливості), протидія плагіату, корупції та проявам мобінгу;

- обґрунтування академічної стійкості як важливої характеристики сучасного педагога, який є повноцінним суб'єктом історії, української нації, носієм знань, цінностей та ідеалів української культури;

- необхідність використання у процесі формування академічної стійкості духовних практик, арттехнологій, арттехнік з метою збереження, корекції та відновлення ментального здоров'я учасників освітнього процесу.

Попри те важливо розуміти, що академічна стійкість не є сталою характеристикою, а формується у процесі взаємодії особистісних ресурсів суб'єктів освітніх відносин, зокрема організаційних можливостей закладів вищої освіти та соціально-контекстуальних чинників. У сфері педагогічної освіти вона набуває особливого значення, оскільки пов'язана з рівнем сформованості фундаментальних знань, які є основою для подальшої підготовки та професійної діяльності фахівців[6].

В умовах екзистенційних викликів, у процесі підготовки здобувачів вищої освіти педагог повинен передусім звертати особливу увагу на формування безконфліктного, толерантного спілкування, становлення психолого-педагогічної грамотності, оскільки саме з неї починається культура спілкування особистості. Провідними вимогами до побудови ділових стосунків між суб'єктами освітніх відносин у закладі вищої освіти є: ввічливість, взаємоповага, субординація, коректність, тактовність, делікатність, точність, прозорість, стриманість, обов'язковість. Академічна стійкість у цьому контексті, в складних умовах війни постає як фундаментальна цінність, показник життєстійкості та резильєнтності, і відображає чесність, сміливість, підтримку, повагу, свободу, волю, відповідальність тощо. Вона регулює психоемоційний стан (допомагаючи його збалансувати) та поведінку людини через витривалість, совість, гідність та волю, слугуючи підґрунтям для формування етичних норм щодо ставлення особи до сучасних подій, що відбуваються в країні.

Забезпечуючи якість освіти, педагог у процесі навчання має спрямовувати здобувачів на духовно-творчу самореалізацію з урахуванням складових академічної стійкості. У непростих умовах війни кожен повинен знайти власне

місце в соціумі для принесення максимальної користі суспільству, родині та державі, для виконання життєво важливої місії, а також для реалізації особистісного духовно-творчого потенціалу. Незважаючи на щоденні екстремальні та складні ситуації, слід наповнювати життя сенсом, набувати досвіду та спрямовувати його на саморозвиток та самовдосконалення. Педагог повинен формувати в молоді бажання духовного зростання через прийняття духовних та моральних цінностей, знайомити з прикладами самореалізації мислителів, педагогів, філософів, духовних наставників (учителів моралі в історії людства), сучасних духовних та соціальних лідерів, особливостями їхньої життєдіяльності, втіленням ідей та поглядів. Варто зацікавлювати здобувачів соціальними прикладами героїзму та стійкості, найвищими проявами самовідданості, сміливості та рішучості у боротьбі за добро та справедливість, виконання громадянського обов'язку, захисту та допомоги іншим у надскладних ситуаціях сьогодення. Молоді люди повинні навчитися використовувати духовність як орієнтир у кризових ситуаціях вибору, а духовні цінності як ресурс для розвитку життєстійкості, свободи, гідності та волі, а також для прийняття вольових рішень. Саме тому, вирішальне значення у організації навчання у закладі вищої освіти має духовно-творча самореалізація майбутніх фахівців, поєднання моральних та етнонаціональних цінностей, а також передача педагогом певних культурних кодів, норм поведінки та етичних стандартів (чесності, справедливості, свободи, гідності та волі тощо) через мову, традиції, історичну пам'ять, особливості національного світогляду та характерології українського народу. Власне в таких умовах має відбуватися соціальна взаємодія на основі спільних цінностей, формування національної ідентичності та колективної пам'яті, що забезпечить діалог між поколіннями.

Висновки і перспективи подальших розвідок. В умовах тривалої кризи для забезпечення якості освіти надважливу роль відіграє академічна стійкість педагога як основа його професійної культури, показник свободи, честі, гідності та волі, здатності до швидких позитивних перетворень фундаментального рівня. Це індивідуальні особистісні якості та духовно-моральні цінності, що поєднуються з цінностями соціально-професійного середовища та сучасного українського суспільства; сукупність професійно-значущих цінностей, знань, умінь, принципів, що сприяють професійно-особистісному самовдосконаленню та здійсненню ефективної педагогічної і наукової діяльності, вектор якої спрямований на ціннісне переосмислення змісту української освіти в контексті її очищення від російських наративів та пропаганди.

Поставлені завдання не вичерпують розгляд усіх наявних аспектів науково-педагогічної діяльності педагога вищого навчального закладу в умовах екзистенційних викликів, проте окреслюють основні, на наш погляд, вектори трансформації професійної діяльності освітян, яка на сьогодні вимагає

поєднання академічної компетентності, професійної життєстійкості та національної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волощенко Ю. Академічна стійкість здобувачів вищої освіти. Перевірка адаптації української версії шкали академічної стійкості (ars-30 ukr) серед студентів першого курсу Київського столичного університету ім. Б. Грінченка. *Спортивна наука та здоров'я: наукове електронне періодичне видання*. Київ: 2024. №1(11).

URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/48858/1/Y_Voloshchenko_SNZL_1_2024_11_FZ_FVS.pdf (дата звернення: 12. 04. 2026).

2. Знаменський Д. В., Предместніков О. Г. Дослідження трансформації свідомості під час російсько-української війни у вітчизняній філософії. *Культурологічний альманах*. Вип. 4 (12). 2024. С. 204–212.

3. Кокун О. М. Життєстійкість і резильєнтність людини в сучасному світі: теорія, дослідження, практика : монографія. – Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2025. 214 с.

4. Мартиненко А. О. Трансформація освітнього простору України воєнного часу. / *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Історико-педагогічні студії* / гол. ред. Н. М. Дем'яненко. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. Випуск 15–16. С. 94–97.

5. Павлов Ю. Актуальні аспекти психологічної стійкості студентів ЗВО в умовах воєнного стану. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічної студії*. Львів : 2025. Випуск 58. С. 160–167.

6. Сорочинська Т. А. Академічна стійкість як основа професійної культури сучасного педагога в умовах тривалої кризи. *Збірник наукових праць здобувачів вищої освіти «Нова українська школа в дії: актуальні проблеми методик навчання та стратегії розвитку»*. Рівне: РДГУ, 2026.

REFERENCES

1. Voloshchenko Yu. Akademichna stiiikist zdobuvachiv vyshchoi osvity. Perevirka adaptatsii ukrainskoi versii shkaly akademichnoi stiiikosti (ars-30ukr) cered studentiv pershoho kursu Kyivskoho stolychnoho universytetu im. B. Hrinchenka [[Academic Resilience of Higher Education Students. Testing the Adaptation of the Ukrainian Version of the Academic Resilience Scale (ars-30ukr) Among First-year Students of the B. Hrinchenko Kyiv Metropolitan University]. *Sportyvna nauka ta zdorovia: naukove elektronne periodychnye vydannia*. Kyiv: 2024. No1(11). URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/48858/1/Y_Voloshchenko_SNZL_1_2024_11_FZFVS.pdf (data zvernennia: 12. 04. 2026). [in Ukrainian]

2. Znamenskyi D. V., Predmestnikov O. H. Doslidzhennia transformatsii svidomosti pid chas rosiisko-ukrainskoi viiny u vitchyznianiі filosofii [Research into the Transformation of Consciousness during the Russian-Ukrainian War in Ukrainian Philosophy]. *Kulturolohichnyi almanakh*. Vyp. 4 (12). 2024. S. 204–212. [in Ukrainian]

3. Kokun O. M. Zhyttiistiikist i rezyliientnist liudyny v suchasnomu sviti: teoriia, doslidzhennia, praktyka : monohrafiia [Human Vitality and Resilience in the Modern World: Theory, Research, Practice]. Kyiv : Instytut psykhohohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy, 2025. 214 s. [in Ukrainian]

4. Martynenko A. O. Transformatsiia osvitnoho prostoru Ukrainy voiennoho chasu [Transformation of the Educational Space of Ukraine during Wartime]. *Naukovyi chasopys*

natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Istoryko-pedahohichni studii / hol. red. N. M. Demianenko. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2022. Vypusk 15–16. S. 94–97. [in Ukrainian]

5. Pavlov Yu. Aktualni aspekty psykholohichnoi stiikosti studentiv ZVO v umovakh voiennoho stanu [Current Aspects of Psychological Resilience of University Students under Martial Law]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filosofsko-politolohichnoi studii*. Lviv : 2025. Vypusk 58. S. 160–167. [in Ukrainian]

6. Sorochynska T. A. Akademichna stiikist yak osnova profesiinoi kultury suchasnoho pedahoha v umovakh tryvaloi kryzy [Academic Sustainability as the Basis of the Professional Culture of a Modern Teacher in Conditions of a Prolonged Crisis]. *Zbirnyk naukovykh prats zdobuvachiv vyshchoi osvity «Nova ukrainska shkola v dii: aktualni problemy metodyk navchannia ta stratehii rozvytku»*. Rivne: RDHU, 2026. [in Ukrainian]

ACADEMIC SUSTAINABILITY OF A MODERN TEACHER AS THE BASIS OF ENSURING THE QUALITY OF EDUCATION IN THE CONDITIONS OF EXISTENTIAL CHALLENGES

Tetiana SOROCHYNSKA

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Philosophy Department of
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine

ORCID: 0000-0002-0912-8663

e-mail: tanyasorochinska8@gmail.com

Abstract. The relevance of the chosen problem is due to the need to consider the academic stability of a modern teacher as the basis for ensuring the quality of education in the face of global challenges. At the same time, the academic stability of a teacher is substantiated as the main characteristic of his professional culture, an indicator of freedom, honor, dignity and will, and the ability to make rapid positive changes at a fundamental level. The article emphasizes that in a period of existential challenges, only a teacher with an innovative type of thinking can provide quality educational services in a higher educational institution. A teacher who has carried out an existential rethinking of his life and professional activities and is able to perceive the challenges of the time, act quickly, competently, consciously and purposefully, adhering to the interests of the state and the nation, universal and national values. Therefore, this problem outlines the current aspects of the transformation of the professional activities of educators, which requires a combination of academic competence, professional sustainability and national responsibility. A modern teacher, in the process of organizing educational activities, must rely on historical truth, national memory, national ideals, national consciousness, and other factors. It has been proven that in the conditions of a protracted crisis, the scientific community and educators face the task of clearly defining and adhering to professional and value orientations in their scientific and pedagogical activities that will ensure the quality of knowledge. At the same time, they will contribute to the formation of national identity through the introduction, or rather, the renewal and separation of Ukrainian culture, history, traditions, language, art, etc. from Russian culture. That is, determining the priority values of modern Ukrainian society, their implementation in everyday life and pedagogical activity.

Keywords: modern teacher, academic stability, professional training, war, professional and value orientations.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2026 р.

Стаття прийнята до друку після рецензування 25.03.2026 р.

Стаття опублікована 15.06.2026 р.